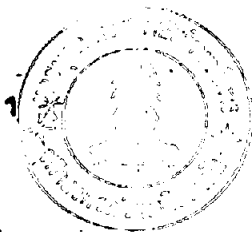

* บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่หนึ่งของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร 420 โรงเรียน มีนักเรียน 222,315 คน (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2525: อัครสำเนา) หน่วยงานที่หน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สำนักการศึกษา

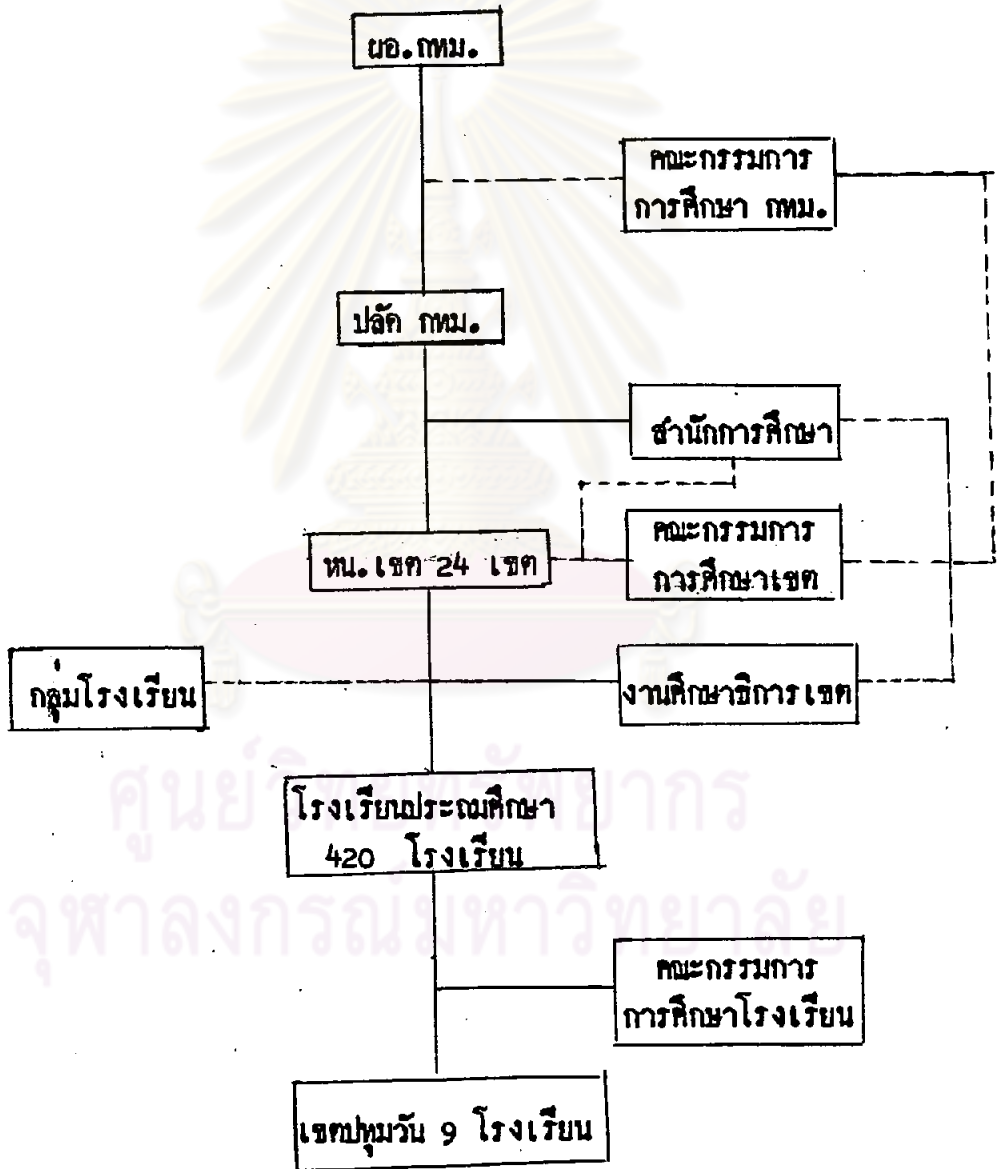
ในการบริหารงานของสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชา มีรองผู้อำนวยการสำนักการศึกษา 2 คน เป็นผู้ช่วยเหลืองานโดยทั่วไปและรับผิดชอบงานตามที่มีผู้อำนวยการสำนักศึกษามอบหมาย นอกจากนี้ยังมีผู้อำนวยการกองต่าง ๆ อีก 3 คน และหัวหน้าหน่วย 2 คน เป็นผู้รับผิดชอบงานของส่วนราชการในสำนักการศึกษาซึ่งได้แก่ สำนักงานเลขานุการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กองโรงเรียน และกองวิชาการ

ส่วนราชการที่หน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร หน่วยจัดไปได้แก่ เขต ซึ่งมีทั้งหมด 24 เขต โดยหลักการแล้วเขตต่าง ๆ ถือเป็นหน่วยงานปฏิบัติ ไม่ใช่หน่วยงานมันสมอง (สมจิต สุคนธสวัสดิ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 65) มีหัวหน้าเขตคนหนึ่ง มีอำนาจรับผิดชอบ การปฏิบัติราชการภายในเขต และให้มีผู้ช่วยหัวหน้าเขตเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าเขตตามที่ได้รับมอบหมาย (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 4)

การบริหารการศึกษาเป็นหน้าที่หนึ่งของหัวหน้าเขต ซึ่งจัดอยู่ในส่วนงานศึกษาธิการ มีศึกษาธิการเขตเป็นหัวหน้าชั้นตรงต่อหัวหน้าเขต นอกจากนี้หัวหน้าเขตยังเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของครูใหญ่และครูในโรงเรียนต่าง ๆ ภายในเขตมีอำนาจในการพิจารณาความดีความชอบ การลงโทษและควบคุมการปฏิบัติงานทุกอย่างของโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักการศึกษา

หน่วยงานสุดท้ายในการบริหารการศึกษาได้แก่ โรงเรียน ซึ่งถือเป็นหน่วยปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด หัวหน้าสถานศึกษารับนโยบายต่าง ๆ มาจัดดำเนินการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

โครงสร้างการบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้
(กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2524: แผนภูมิ)

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครตามสภาพที่เป็นอยู่ปรากฏว่า มีปัญหาต่าง ๆ มาก กล่าวคือ มีความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำ และคุณภาพในเรื่องของอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การบริหาร การเรียนการสอน คุณภาพทางการศึกษา (สมพงษ์ จิตระทัย, 2521: 12)

ในด้านคุณภาพทางการศึกษา จากสถิติประชากรผู้ไม่รู้อ่านเขียนตามจังหวัดปี พ.ศ. 2523 มีประชากรไม่รู้อ่านเขียน 5,160,209 คน ในจำนวนประชากร 30,916,776 คน ที่อายุ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.6 แต่ในจำนวนนี้เป็นประชากรในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 1.7 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2490-2523: 62) จำนวนประชากรผู้ไม่รู้อ่านเขียนบางส่วนเป็นผู้อยู่ใต้อาคารศึกษาในระบบโรงเรียนมาแล้ว แต่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ นับเป็นความสูญเสียทางด้านการศึกษา อันแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นผู้ให้การศึกษา ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในทุกคนทั่วไปอย่างมาก และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครก็อยู่ในข่ายของการวิพากษ์วิจารณ์นั้น จากอัตราสอชกฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2520 ประยูร ศรีประศาสน์ (2523: 4-12) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีนักเรียนสอชกฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงร้อยละ 15.83 มากเป็นอันดับสองรองจากโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีนักเรียนสอชกฯ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงร้อยละ 16.51 เป็นผลทำให้เกิดความสูญเสียของการลงทุนทางการศึกษา ของกรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก และยังทำให้เกิดการสูญเสียเวลาในการที่จะทอเรียนซ้ำชั้นอีกด้วย

ในด้านการสอนของครู สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครได้วิจัย พบว่า การอบรมครูเพื่อให้สามารถสอนตามหลักสูตรใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยังกระทำไม่ได้เต็มที่ ทำให้การสอนของครูไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบกับครูบางคนขาดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น จึงทำให้การพัฒนาทางด้านคุณภาพไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครถูกโจมตีว่าไร้ประสิทธิภาพ ผลที่นักเริ่มออกมาคุณภาพต่ำ ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้วิจัยเรื่อง คุณภาพของโรงเรียนทุกระดับในเขตกรุงเทพมหานคร (2521: หน้าปกคืบย่อ) และสรุปผลวิจัยไว้ว่า โรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพต่อยกกว่าโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนใน กรุงเทพมหานคร หรือแม้แต่วัยรุ่นที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานครเองก็ตาม ไม่เชื่อและศรัทธาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จึงไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร, สำนักการศึกษา 2525-2529: 3)

ในเขตปทุมวัน มีโรงเรียนในความดูแลของกรุงเทพมหานครจำนวน 9 โรงเรียน ครู 257 คน และนักเรียนรวม 4,807 คน โรงเรียนที่มีคุณภาพการเรียนของนักเรียนในระดัยต่ำมี 2 โรงเรียน นอกจากที่ทางเขตปทุมวันประสบปัญหาจำนวนนักเรียนลดลงจากเดิม ด้วยสาเหตุหนึ่งก็คือ นักเรียนที่มีฐานะที่จะไปเรียนในโรงเรียนสังกัดอื่น ส่วนด้านการสอนของครู ปัญหาที่พบคือ ครูต้องการเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ครูยังมีปัญหาในการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของหัวหน้าเขตปทุมวัน และศึกษาธิการเขตปทุมวัน ที่ต้องการจะให้ครูได้รับการพัฒนาในด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สัมภาษณ์นาย ณรงค์ สมเนตร ศึกษาธิการเขตปทุมวัน วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2526)

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้บริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครจึงควรที่จะเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครให้ดีขึ้น โดยมุ่งปรับปรุงคุณภาพครู ด้วยเหตุที่คุณภาพของนักเรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู เป็นประการสำคัญ ดังที่ โททธรย์ สีนลารัทน์ (2517: 12-22) กล่าวว่า ครูเป็นองค์ประกอบหลักของการศึกษาที่ขาดไม่ได้ และครูเป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายคือ การสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ และตามความคิดเห็นของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2515: 52) ชาติชาติรี โยสีทา (2521: 6-8) และ ภิญโญ สาร (2522: 1-6) กล่าวถึง ความสำคัญของครูว่า ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน เพราะกระบวนการเรียนการสอนที่ครูใช้หล่อหลอมผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมไปทางใคนั้น จะเป็นไปให้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าครูได้ใช้วิธีสอนอย่างไร ครูจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดสภาพที่ดีหรือไม่ดีของนักเรียน นักการศึกษาส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่าเด็กจะเรียนได้ก็ต้องมีครูดี (เพทาย สิริคุณนิมิตร 2521: 24)

การพัฒนาคุณภาพครูเป็นปัญหาเร่งด่วนของประเทศไทย แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ก็ทรงแสดงความห่วงใยในเรื่องนี้ ถึงพระบรมราโชวาท ตอนหนึ่งว่า (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช 2515: 9)

"ข้าพเจ้าได้ยินเสียงกล่าววิจารณ์ถึงครูบ่อย ๆ ว่า ในปัจจุบันสภาพันฝ่ายครูเสื่อมลงไป คำกล่าวนั้นอาจควยวว่า เป็นเพราะเหตุที่เขามาเล่าเรียนทางครูสาวมากที่เกียจเป็นครูที่คอยกำลังปัญญา และกำลังอื่น ๆ ไม่สามารถหรือมีโอกาสที่จะเรียนวิชาทางอื่นใดแล้ว บานเมืองของเราจึงมีแต่ครูที่มีคุณภาพไม่ถึงขนาด ทั้งทางด้านความรู้และทางด้าน การงาน และทางด้านความประพฤติ ทำให้การศึกษาได้ถูกละลงทุกที ซูลูกวิจารณ์จะเป็นจริงหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญที่ท่านหรือผู้ใดจะท่องไปแยะ สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า บุณตัวครู และบุณธรรมวิชา ทุกฝ่ายทุกคนจะท่องพิสูจน์ให้เห็นว่า สภาพันครุมีไคเป็นเช่นนั้น ท่านจะท่องทำให้เข้มแข็ง ของมันคงในอุทุมคติ ของรวบรวมกำลังกาย กำลังใจความคึก และสติปัญญา ปฏิบัติให้ที่สุกใสสมกับเป็นครุที่แท้ และสามารถสร้างคุณค่าในตัวท่าน. . ."

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและสมรรถภาพค่านต่าง ๆ ของครู เช่น คาเลฮัน และคลาร์ก (Callahan & Clark 1977: 139) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณภาพของครูไว้ว่า ครูประณตศึกษาทั่ว ๆ ไป ยังขาดความรู้ด้านเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง ทำให้คอมพัญหานักเรียนไคไม่สมบูรณ์ และสภาพันการผลิตครุส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กน้อยเกินไป จนทำให้ครุมีความรู้เกี่ยวกับเด็กไม่เพียงพอ ครุที่มีคุณภาพก็คือครุที่มีความสามารถในการทำหน้าที่ไค 2 บทบาท ไคแก่ บทบาทนักวิชาการและบทบาทครุ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพครุก็คือ การปรับปรุงสมรรถภาพค่านความรู้วิชาสามัญ เพื่อให้ครุมีความรู้เนื้อหาวิชาที่พอที่จะถ่ายทอดความรู้และคอมพัญหานักเรียนไคอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ และการพัฒนาความรู้วิชาครุและวิธีการสอนตลอดจนเจตคติที่คต่ออาชีพ เพื่อให้ครุจะไคเลือกกลวิธีการถ่ายทอดความรู้และปฏิบัติหน้าที่ไคอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาสมรรถภาพของครุไม่ว่าจะพัฒนาสมรรถภาพค่านใดก็ตาม จำเป็นต้องมีการศึกษาปัญหาและความคองการของครุเกี่ยวกับสมรรถภาพค่านนั้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางโครงการต่อไป การพัฒนาสมรรถภาพของครุที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาสมรรถภาพค่านการสอน เพราะมีผลโดยตรงกับสัมฤทธิ์ผลของผูเรียน เพราะครุที่มีสมรรถภาพค่านการสอนก็จะต้องเป็นทั้งผู้จัดสถานการณ์ และสร้างสรุปร่วมการหลาย ๆ ค่าน เพื่อพัฒนาเด็ก ครุจำเป็นจะต้องเข้าใจบทบาทของตน ู้เทคนิคในการสอนแต่ละกลุ่ม ประสิทธิภาพในหลักสุตร ู้วิธีสร้างสื่อการสอน ู้วิธีวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และ

ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาได้ (สุนทร ธรรมวิวัฒน์ 2524: 1) และในด้านการสอนของครู คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัคราเนาว์ 1) ได้วิจัยพบว่าทักษะด้านการสอนที่ครูประถมศึกษาควรจะมีคือ ทักษะการเตรียมการสอน การทำบันทึกการสอน ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้างและใช้อุปกรณ์การสอน ครูที่ได้เตรียมการสอนมีการใช้อุปกรณ์ เลือกวิธีสอนที่เหมาะสม จะทำให้เด็กไม่เบื่อที่จะเรียน ผลก็คือทำให้เด็กเรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่หลักสูตรต้องการในที่สุด ได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (สุรินทร์ สรศิริ 2515: 3-9)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถภาพการสอนของครู จึงมีโครงการร่วมมือกับเขตพื้นที่ในการจัดอบรมครู เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูประถมศึกษา ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ เพื่อนำข้อค้นพบมาเป็นข้อมูลของโครงการ คณะครุศาสตร์ ในการจัดอบรมคณาวิชาการให้แก่ครูในเขตพื้นที่ในวันใดถูกต้องตรงกับสภาพปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามความนึกเห็นของตนเอง
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการ เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพทางการสอนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ตามตัวแปรด้านวุฒิ และประสบการณ์การสอนของครู

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ปีการศึกษา 2526 ที่สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เท่านั้น ไม่ได้ทำหน้าที่ยุติ
2. สมรรถภาพที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นสมรรถภาพของครูในด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย สมรรถภาพในด้านการเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์การสอน การเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน การผลิตและใช้สื่อการสอน การวัดและประเมิน

ผลการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

3. การศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอน จะทำการศึกษาเฉพาะความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถทางด้านเนื้อหาวิชาสามัญที่ใช้สอน แต่ไม่รวมถึงเจตคติที่มีต่อวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของเกี่ยวกับเรื่องการสอน จากหนังสือวารสาร เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำความรู้ที่ไ้มาสร้างแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน
  - ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 ทัศนปัญหาการเรียน และข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 3 ตามความต้องการ พัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ครูทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ทราวจพิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับชั่วคราว
4. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับครูจำนวน 20 คน ที่สอนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนวัดหัวลำโพง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์
5. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับตัวอย่างประชากร จำนวน 223 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน จำนวน 9 โรงเรียน
6. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียน และความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนนั้น วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบปัญหาการเรียนและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอน โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ถ้ายผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีนัยสำคัญทางสถิติ ใช้วิธีการทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe' s Test) และข้อมูลที่เป็นการคิดเห็นอย่างอิสระของผู้ตอบแบบสอบถามจากการทศนาคำถามปลายเปิดเสนอโดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหา

นอบ

7. สรุปผลการวิจัย ขีดประโยชน์และเสนอแนะในรูปตารางและความเรียง

คำจำกัดความ

สมรรถภาพด้านการสอน หมายถึง ทักษะ มโนทัศน์ ที่จะต้องมีในการสอนและรวมถึง ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอน

ครู หมายถึง ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน ที่สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นข้อมูลสำหรับโครงการคณะครุศาสตร์ ใช้ในการจัดอบรมด้านวิชาการให้ครู ในเขตปทุมวันให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของครู
2. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารการศึกษากรุงเทพมหานครที่จะส่งเสริมการสอนของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตปทุมวัน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย